

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/edukacja-1/wystawy/13593,Z-najwieksza-brutalnoscia-Zbrodnie-Wehrmachtu-w-Polsce-wrzesien-pazdziernik-1939.html>
02.03.2026, 22:19

Z największą brutalnością... Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień - październik 1939 r.

30 listopada 2004 r. w Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu uroczyście otwarto wystawę „»Z największą brutalnością...« Zbrodnie Wehrmachtu w Polsce, wrzesień - październik 1939 r.”, przygotowaną przez Biuro Edukacji Publicznej IPN oraz Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie.

W wernisażu wzięli udział m.in. Janusz Krupski - zastępca prezesa IPN, Ireneusz Adamski - dyrektor Oddziału IPN w Poznaniu, dr Piotr Łysakowski - naczelnik Referatu Wystaw i Edukacji Historycznej BEP IPN, dr Paweł Kosiński - współautor wystawy, Marek Raczak - dyrektor CK Zamek, Maciej Frankiewicz - wiceprezydent Poznania, Przemysław Alexandrowicz - przewodniczący Rady Miasta Poznania, Marek Woźniak - wicestarosta powiatu poznańskiego oraz Marek Wiza - zastępca przewodniczącego NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska.

Wystawa w Centrum Kultury „Zamek” prezentowana była do 19 grudnia 2004 r.

Wystawa ukazuje zbrodnie armii niemieckiej popełnione na ziemiach polskich podczas pierwszych dwóch miesięcy drugiej wojny światowej.

Jej celem jest także uzupełnienie wystaw hamburskiego Instytutu Badań Społecznych „Wojna na wyniszczenie. Zbrodnie Wehrmachtu 1941-1944”. Wiele środowisk w Niemczech uznało te ekspozycje za szarganie świętości i zamach na dobre imię niemieckiego żołnierza. Wywołały one szeroką dyskusję na temat roli Wehrmachtu w drugiej wojnie światowej. Wykazały jednoznacznie, iż w niemieckiej pamięci historycznej dominuje stereotyp, według którego zbrodnie popełniali członkowie SS i funkcjonariusze formacji policyjnych, żołnierze frontowi zaś walczyli, przestrzegając prawa wojennego i z szacunkiem dla przeciwnika. Podważając ów stereotyp, hamburskie wystawy przyczyniły się do utrwalenia innego fałszywego mitu, jakoby działania Wehrmachtu nabrały zbrodniczego charakteru dopiero od czerwca 1941 r., po ataku na Związek Sowiecki. Tymczasem armia niemiecka od pierwszego dnia wojny prowadziła działania z pogardą dla międzynarodowych konwencji, a „rycerscy” żołnierze Wehrmachtu dopuszczali się licznych przestępstw na jeńcach wojennych i ludności cywilnej.

Na wystawie pokazano przykłady zbrodni, za które bezspornie odpowiedzialni są żołnierze niemieccy. Popełnili je od 1 września do 25 października 1939 r., a więc w czasie funkcjonowania tzw. administracji wojskowej, kiedy to Wehrmacht sprawował władzę zwierzchnią nad okupowanymi terenami i ponosił pełną odpowiedzialność prawną za działania wszystkich formacji i instytucji Trzeciej Rzeszy na zajętych przez Niemców

terytorium II Rzeczypospolitej.

Ekspozycję podzielono na kilka bloków tematycznych. Zaprezentowane zostały niemieckie przygotowania do wojny, omówiono ich aspekt militarny, ideowy i polityczny. Następnie ukazano postępy niemieckiej i sowieckiej maszyny wojennej we wrześniu 1939 r. Na kolejnych panelach przedstawiono udokumentowane przykłady aktów zbrodni dokonanych podczas bombardowań lotniczych oraz na osobach internowanych, cywilnych obrońcach i zakładnikach, pokazano także przejawy antysemityzmu i przestępstwa na jeńcach wojennych. W podsumowaniu znalazło się miejsce na ukazanie postaw Niemców wobec zbrodni.